

2004-06-08

Skolelevers drogvanor 2004

Preliminär sammanfattning av resultaten

Rapporten beräknas bli färdig under hösten 2004

Sammanfattning

Den ökningstrend i andelen elever som använt narkotika som observerades under 1990-talet har brutits i de tre senaste årens studier. Andelen rökare var under 1990-talet relativt stabil, men har under de senaste åren minskat främst bland pojkarna, men även bland flickorna. De flesta variablerna rörande alkohol visar även de på en nedgång eller stabilisering. Den största minskningen under senare år skedde mellan 2001 och 2003, medan värdena varit relativt oförändrade i årets undersökning. Många elever har dock en betydande alkoholkonsumtion. Således uppger ungefär var fjärde elev i årskurs 9 att de intensivkonsumerar alkohol en gång i månaden eller oftare.

Inledning

Sedan 1971 har årliga undersökningar genomförts av skolungdomars alkohol-, narkotika-, tobaks- och sniffningsvanor. Undersökningarna har utförts på riksrepresentativa urval i årskurs 9 som anonyma gruppenkäter i klassrummen. I 2004 års undersökning ingår svar från 5 414 elever i årskurs 9. Bortfallet på grund av frånvaro vid enkättillfället är normalt ca 12-14%.

Vissa begrepp som förekommer i tabellerna, t ex *intensivkonsumtion* och *alkoholkonsument*, kan behöva förklaras närmare.

Intensivkonsumtion (tidigare kallad storkonsumtion) innebär att man dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit *eller* en helflaska vin *eller* 4 burkar starköl *eller* samma mängd blanddrycker (t ex cider och alkoläsk) *eller* 6 burkar folköl vid samma tillfälle.

Alkoholkonsument. Det finns många olika sätt att definiera begreppet alkoholkonsument. Ett är att utgå ifrån om man överhuvudtaget druckit någon alkoholhaltig dryck under sin livstid, medan ett annat är att fastställa en begränsad tidsenhet och med alkoholkonsument avse den som använt alkohol under denna tid (t ex senaste 12 månaderna). Ytterligare en faktor att ta hänsyn till är konsumtionskvantiteten. Skall det räcka med att bara ha smakat på en alkoholdryck eller skall man dricka åtminstone en fastställd mängd för att bli betraktad som alkoholkonsument?

För att bli klassificerad som alkoholkonsument i föreliggande undersökning är det tillräckligt att vederbörande ”en gång om året eller mer sällan” dricker antingen ett glas öl (gäller ej lättöl), 2 cl av sk blanddrycker, 2 cl vin eller 2 cl sprit. Denna definition har erhållits genom att kombinera den lägsta konsumtionsfrekvensen i frågeformuläret med den lägsta konsumtionskvantiteten för varje dryck. Alla personer som svarat på frågan om frekvensen och kvantiteten för de drycker som ingått har klassificerats som alkoholkonsument eller icke-konsument.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)

Postadress
Box 70412
107 25 STOCKHOLM

Besöksadress
Olof Palmes gata 17
STOCKHOLM

Telefon
08-412 46 00

Telefax
08-10 46 41

can@can.se
www.can.se

Resultat

Alkoholkonsumenter. Andelen alkoholkonsumenter bland eleverna i årskurs 9 minskade under större delen av 1980-talet. Från 1989 har andelarna varierat något, men könsskillnaderna har varit små. I årets studie var andelen alkoholkonsumenter 74% bland flickorna och 71% bland pojkarna.

Konsumenter av olika drycker. Ser man på de olika alkoholdryckerna var för sig kan det konstateras att andelen konsumenter av folköl, starköl och sprit ökade mellan 1989 och 1991 och förblev på denna nivå till mitten på 1990-talet. I de senaste undersökningarna har det emellertid blivit färre elever som uppgett att de dricker *folköl*. Även andelen konsumenter av *starköl* har sjunkit något under senare år. Genomgående gäller att det är vanligare bland pojkar än bland flickor att dricka öl. För *vin* och *s k blanddrycker* (cider, alkoläsk, wine coolers etc) gäller det omvända förhållandet. För pojkarna har det skett en minskning av andelen vinkonsumenter sedan början av 1990-talet medan flickornas värden varit stabila fram till de senaste åren då de sjunkit något. Det har sedan början av 90-talet varit något fler *sprit*konsumenter bland flickorna än bland pojkarna. För samtliga alkoholdrycker kan konstateras att andelen alkoholkonsumenter ligger förhållandevis lågt i förhållande till tidigare undersökningar.

Andelen elever som svarat att de druckit *hembränt* under de senaste 12 månaderna ökade under perioden 1991-1995. Bland pojkarna steg andelen från 34 till 42% och bland flickorna från 29 till 43%. Under senare år har emellertid värdena sjunkit för att 2004 uppgå till 26% för flickorna och 24% för pojkarna.

Konsumtionskvantiteter. I början av 1990-talet blev det vanligare att dricka förhållandevis stora mängder *folköl*. Andelen som svarade att de brukar dricka 5 burkar folköl eller mer ökade således bland pojkarna från 21% 1989 till 31% 1995 och bland flickorna från 6 till 17%. Därefter har andelen åter sjunkit och år 2004 låg pojkarnas andel på 13% och flickornas på 5%. Motsvarande siffror för *starköl* har varit relativt oförändrade under senare år och uppgick 2004 till 17% för pojkarna och 6% för flickorna.

Beträffande *vin* har andelen som brukar dricka 60 cl eller mer vid varje dryckestillfälle minskat bland pojkarna sedan början av 1990-talet (från 14 till 4%). Hos flickorna ökade värdena något i mitten på 1990-talet för att återgå till tidigare nivåer under några år (ca 8%) och sedan sjunka ytterligare och uppgick i 2004 års undersökning till 6%.

Andelen flickor som brukar dricka 35 cl *sprit* (t o m 1996 37 cl) eller mer ökade något under 1990-talet. De två senaste åren är emellertid andelen något lägre jämfört med tidigare (15%). Bland pojkarna har det under senare år blivit färre som dricker denna mängd sprit och år 2004 tillhörde 20% denna kategori. Andelen pojkar som upp gav att de brukar dricka minst fem flaskor *blanddrycker* vid varje tillfälle var 10% 2004, medan motsvarande andel bland flickorna var 6%.

I början av 1990-talet ökade andelen pojkar som upp gav att de *intensivkonsumerade* någon gång i månaden eller oftare. Därefter var värdena relativt oförändrade (ca 30%) för att minska något i fjol-årets undersökning (25%). För år 2004 är motsvarande andel 26%. Flickornas värden ökade till mitten på 1990-talet (24% 1995) och har sedan planat ut på den nivån (23% 2004).

Vissa av eleverna i nian berusar sig förhållandevis ofta och de som svarat att de känner sig berusade "varje" eller "nästan varje gång" de dricker ökade såväl bland pojkarna som bland flickorna i slutet av 1980-talet. Pojkarnas andel var därefter i stort sett oförändrad strax under 40%, för att minska 2003 till 30%. Flickornas andel ökade från 29% 1989 till 42% 1995. År 2003 var motsvarande värde 35%. I årets undersökning har svarsalternativen ändrats och för 2004 redovisas istället om eleverna svarat att de berusar sig någon gång per månad eller oftare.

Konsumtion senaste veckan. I början av 1990-talet ökade andelen elever som druckit alkohol den senaste veckan. Därefter var värdena relativt oförändrade för minska något de senaste åren. 2004 gällde detta ca 28% av både pojkarna och flickorna.

Pojkar																		
År	71	73	75	77	79	81	83	85 ^{a)}	87	89	91	93	95	97	99	01	03	04
Alkohol																		
Alkoholkonsumenter	91	89	86	88	86	83	80	.	78	77	78	78	77	76	74	76	70	71
Konsumenter av folköl	.	.	.	40	70	71	65	67	64	62	70	68	68	64	58	56	47	44
Konsumenter av starköl	.	.	.	51	67	61	53	.	59	60	64	64	58	58	55	58	50	50
Konsumenter av vin	74	72	69	76	72	73	68	.	62	52	55	51	46	45	41	42	34	30
Konsumenter av sprit	76	74	74	78	75	68	60	.	67	65	71	68	63	63	63	64	53	54
Konsumenter av blanddryck (cider, alkohölsk etc.)												.	.	.	62	68	65	63
5 burkar folköl eller mer/dryckestillfälle	.	.	.	5	24	22	.	.	18	21	23	25	31	30	25	19	15	13
5 burkar starköl eller mer/dryckestillfälle	.	.	.	11	21	14	13	.	13	15	16	16	15	14	14	16	15	17
60 cl vin eller mer/dryckestillfälle	24	26	18	19	21	22	22	.	16	14	14	13	12	11	8	8	5	4
35 cl sprit eller mer/dryckestillfälle ^{b)}	38	38	40	40	42	28	26	.	24	25	27	27	25	26	27	27	19	20
5 flaskor blanddrycker eller mer/dryckestillfälle												.	.	.	11	11	9	10
Druckit alkohol senaste veckan				.	.	.	24	29	29	29	34	35	33	35	35	36	31	28
Druckit "hembränt" de senaste 12 månaderna								.	.	.	34	38	42	40	41	35	24	24
Intensivkonsumtion ^{c)} någon gång/mån eller oftare	.	31	31	37	35	21	22	.	22	26	29	30	29	29	30	30	25	26
Berusad varje/nästan varje gång man dricker	42	43	42	44	40	35	32	31	33	37	39	39	39	38	37	38	30	.
Berusad någon gång/månad eller oftare															.	.	.	27
Tobak																		
Röker ^{d)}	41	31	32	25	21	23	19	16	17	23	19	20	19	17	.	.		
Röker (frågan ändrad 1997)											.	.	.	28	30	30	20	18
Snusar ^{e)}	.	.	26	30	29	30	29	.	.									
Snusar (frågan ändrad 1983)				.	.	.	21	21	25	20	16	17	19	17	.	.		
Snusar (frågan ändrad 1997)											.	.	.	21	23	27	24	21
Narkotika																		
Har haft möjlighet att prova narkotika ^{f)}	30	28	26	23	19	22	16	14	11	13	14	17	22	26	27	25	23	20
Använt narkotika ^{g)}	14	12	6	9	7	9	5	4	3	3	4	5	7	8	9	10	7	7
Sniffat																		
Sniffat	27	13	11	7	5	5	5	.	.									
Sniffat (frågan ändrad 1983)				.	.	.	8	9	7	5	6	9	12	10	13	8	8	8
Dopning																		
Använt anabola steroider									.	.	.	1	0	1	1	1	1	.
Använt anabola steroider (frågan ändrad 2004)															.	.	.	2
Använt tillväxthormon									.	.	.	1	0	0	0	1	0	.

a) I 1984 och 1985 års undersökningar användes omarbetade frågor vilket medfört att jämförelser med dessa år i många fall inte är möjliga.

b) Till och med 1996: 37 cl.

c) Intensivkonsumtion = ½ flaska sprit eller 1 helflaska vin eller fyra burkar starköl eller fyra burkar blanddrycker eller sex brukar folköl vid samma tillfälle.

d) Rökfrågan formulerades om 1983. Data före detta år är alltså inte direkt jämförbara med senare år.

e) Snusfrågan ändrades något 1983, 1991 samt 1997 vilket bör beaktas vid tolkningen av resultaten.

f) Frågeställningen omformulerades något 1983 vilket bör beaktas vid tolkningen av resultaten. Värdena är beräknade på dem som aldrig provat narkotika.

g) Vissa värden från tidigare år justerades 1999 efter genomgång av data.

Flickor																		
År	71	73	75	77	79	81	83	85 ^{a)}	87	89	91	93	95	97	99	01	03	04
Alkohol																		
Alkoholkonsumenter	90	92	87	91	90	85	83	.	78	74	76	77	78	78	78	79	75	74
Konsumenter av folköl	.	.	.	36	64	63	58	54	45	49	56	60	63	61	49	45	41	35
Konsumenter av starköl	.	.	.	51	66	55	52	.	47	48	53	54	52	51	47	46	43	39
Konsumenter av vin	82	82	78	83	81	80	78	.	70	59	65	59	65	61	61	62	53	49
Konsumenter av sprit	72	75	75	79	81	68	65	.	68	63	70	67	69	68	67	66	61	58
Konsumenter av blanddryck (cider, alkoholäsk etc.)												.	.	.	73	75	73	69
5 burkar folköl eller mer/dryckestillfälle	.	.	.	3	9	7	.	.	6	6	9	12	17	16	10	7	7	5
5 burkar starköl eller mer/dryckestillfälle	.	.	.	4	9	5	4	.	3	3	5	5	3	4	4	4	5	6
60 cl vin eller mer/dryckestillfälle	8	14	9	13	13	16	16	.	11	9	10	10	14	13	9	8	5	6
35 cl sprit eller mer/dryckestillfälle ^{b)}	12	19	19	26	27	14	12	.	13	12	13	15	13	15	16	17	15	15
5 flaskor blanddrycker eller mer/dryckestillfälle												.	.	.	7	4	6	6
Druckit alkohol senaste veckan				.	.	.	22	28	26	24	28	27	30	30	29	31	30	28
Druckit "hembränt" de senaste 12 månaderna								.	.	.	29	34	43	40	40	37	28	26
Intensivkonsumtion ^{c)} någon gång/mån eller oftare	.	22	22	29	30	16	18	.	15	17	20	22	24	23	22	25	23	23
Berusad varje/nästan varje gång man dricker	28	35	36	39	34	29	29	26	30	29	35	36	42	39	36	38	35	.
Berusad någon gång/månad eller oftare															.	.	.	28
Tobak																		
Röker ^{d)}	47	45	45	40	34	35	30	21	24	30	27	26	27	25	.	.		
Röker (frågan ändrad 1997)											.	.	.	37	36	36	30	30
Snusar ^{e)}	.	.	5	8	6	7	7	.	.									
Snusar (frågan ändrad 1983)				.	.	.	2	2	2	3	1	0	1	1	.	.		
Snusar (frågan ändrad 1997)											.	.	.	3	3	5	6	8
Narkotika																		
Har haft möjlighet att prova narkotika ^{f)}	34	32	26	25	20	23	15	15	11	12	14	16	23	26	24	25	23	22
Använt narkotika ^{g)}	16	14	6	8	6	9	6	4	3	3	3	5	5	7	7	9	7	7
Sniffat																		
Sniffat	17	12	10	6	4	4	2	.	.									
Sniffat (frågan ändrad 1983)				.	.	.	6	6	5	5	4	5	7	7	11	7	6	6
Dopning																		
Använt anabola steroider										.	.	.	0	0	0	0	0	.
Använt anabola steroider (frågan ändrad 2004)															.	.	.	1
Använt tillväxthormon										.	.	.	0	0	0	0	0	.

a) I 1984 och 1985 års undersökningar användes omarbetade frågor vilket medfört att jämförelser med dessa år i många fall inte är möjliga.

b) Till och med 1996: 37 cl.

c) Intensivkonsumtion = ½ flaska sprit eller 1 helflaska vin eller fyra burkar starköl eller fyra burkar blanddrycker eller sex brukar folköl vid samma tillfälle.

d) Rökfrågan formulerades om 1983. Data före detta år är alltså inte direkt jämförbara med senare år.

e) Snusfrågan ändrades något 1983, 1991 samt 1997 vilket bör beaktas vid tolkningen av resultaten.

f) Frågeställningen omformulerades något 1983 vilket bör beaktas vid tolkningen av resultaten. Värdena är beräknade på dem som aldrig provat narkotika.

g) Vissa värden från tidigare år justerades 1999 efter genomgång av data.